

ASESIAD EFFAITH INTEGREDIG LLYWODRAETH CYMRU

Teitl y cynnig:	Siarad gyda fi: Cynllun Cyflawni ar gyfer Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu, 2020-21.
Swyddog(ion) sy'n llenwi'r Aseiad Effaith Integredig (enw(au) ac enw'r tîm):	Jonathan Jones Y Gangen Cyllid, Cyfathrebu a Rhaglenni
Adran:	Yr Is-Adran Plant a Theuluoedd
Pennaeth yr Is-adran/Yr Uwchswyddog Cyfrifol (enw):	Karen Cornish
Ysgrifennydd Cabinet/Gweinidog cyfrifol:	Y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Dyddiad Dechrau:	Ionawr 2019

CYNNWYS

Sut i Lenwi'r Asesiad Effaith Integredig	3
Canllawiau a Chymorth i Iunio Asesiad Effaith	4
Adran 1. Pa gamau gweithredu y mae Llywodraeth Cymru yn eu hystyried a pham?	5
Adran 2. Beth fydd yr effaith ar lesiant cymdeithasol?	8
Adran 3. Beth fydd yr effaith ar lesiant diwylliannol a'r Gymraeg?	12
Adran 4. Beth fydd yr effaith ar lesiant economaidd?	13
Adran 5. Beth fydd yr effaith ar lesiant amgylcheddol?	15
Adran 6. Cofnod o'r Asesiadau Effaith Llawn Gofynnol	19
Adran 7. Casgliad	21
Adran 8. Datganiad.....	26
Asesiadau Effaith Llawn.....	27
A. Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant.....	27
B. Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb.....	29
C. Asesiad o'r Effaith o ran Prawfesur Gwledig.....	33
D. Asesiad o'r Effaith AR Breifatrwydd.....	35
E. Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg	41
F. Asesiad o'r Effaith ar Fioamrywiaeth	45

SUT I LENWI'R ASESIAD EFFAITH INTEGREDIG

Dylid defnyddio'r templed hwn i grynhoi prif effeithiau'r cynnig. Wrth ei lenwi, dylech ystyried sut y mae'r cynnig:

- yn cyd-fynd â blaenoriaethau a gweledigaeth *Ffyniant i Bawb*;
- yn gallu cyfrannu at lesiant cymdeithasol, diwylliannol, economaidd ac amgylcheddol Cymru;
- yn cael effaith bosibl ar Gymru a'i phreswylwyr, yn gadarnhaol neu'n negyddol.

Aseidiadau Effaith Llawn

I gynnal yr Aseiad Effaith Integredig, bydd angen i chi ddefnyddio rhai, ond nid o reidrwydd bob un, o'r aseidiadau effaith llawn a restrir isod ac sydd wedi'u hatodi ar ddiwedd y templed hwn. Bydd yr Aseiad Effaith Integredig yn eich arwain at yr aseidiadau effaith llawn perthnasol y mae angen i chi eu llenwi.

Atodiad	Aseiad Effaith Llawn
A	Aseiad o'r Effaith ar Hawliau Plant
B	Aseiad O'R Effaith ar Gydraddoldeb
C	Aseiad o'r Effaith o ran Prawfesur Gwledig
D	Aseiad o'r Effaith AR Breifatrwydd
E	Aseiad o'r Effaith ar y Gymraeg
F	Aseiad o'r Effaith ar Fioamrywiaeth
Gweler y Fewnwyd	Nodi'r Effaith ar y System Gyfiawnder

Ar gyfer aseidiadau eraill nad oes templed wedi'i ddarparu yma ar eu cyfer (er enghraifft Asesu'r Effaith ar Iechyd ac Aseiad Strategol o'r Effaith Amgylcheddol), gweler y canllawiau cysylltiedig â'r Aseiad Integredig hwn o'r Effaith i gael rhagor o wybodaeth.

CANLLAWIAU A CHYMORTH I LUNIO ASESAD EFFAITH

Cyfeiriwch at y canllawiau cysylltiedig. Mae'r canllawiau hyn yn cynnwys gwybodaeth am y cymorth sydd ar gael ar gyfer llunio asesiad effaith. Bydd cynnal sgwrs cyn gynted â phosibl â chynghorydd arbenigol mewnol yn eich gosod ar y trywydd iawn.

ADRAN 1. PA GAMAU GWEITHREDU Y MAE LLYWODRAETH CYMRU YN EU HYSTYRIED A PHAM?

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu yn ffordd bwysig o ragweld cynnydd diweddarach mewn llythrennedd. Mae sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu gwael plant yn effeithio ar amrywiaeth eang o ganlyniadau gan gynnwys ymddygiad ac iechyd meddwl, bod yn barod i fynd i'r ysgol a chyflogadwyedd.

Dyna pam mae Llywodraeth Cymru wedi blaenoriaethu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu am eu bod yn hanfodol ar gyfer canlyniadau hirdymor.

Gallai fod angen cymorth ychwanegol ar unrhyw blentyn, ni waeth ble mae'n byw na beth yw ei amgylchiadau teuluol, i fynd i'r afael ag oedi neu anawsterau o ran lleferydd, iaith a chyfathrebu. Ein nod yw sicrhau y gall plant ledled Cymru gael gafael ar gymorth o safon uchel, boed yn gymorth cyffredinol, yn gymorth wedi'i dargedu neu'n gymorth arbenigol, yn y blynyddoedd cynnar – os oes angen – i feithrin eu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu.

Er mwyn symud hyn yn ei flaen, rydym yn ystyried sut y gallem gymryd y dysgu o'r gwasanaethau therapi lleferydd ac iaith o fewn rhaglen hirsefydledig Dechrau'n Deg a gwreiddio'r arferion da hyn yn ehangach.

Rydym wedi llunio cynllun cyflawni cenedlaethol sydd â'r nod o ysgogi gwelliant yn y ffordd y caiff plant yng Nghymru eu cefnogi i feithrin eu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu. Fe'i datblygwyd mewn ymgynghoriad â Choleg Brenhinol y Therapyddion Lleferydd ac Iaith (RCSLT) a Rhwydwaith Rhagoriaeth Glinigol Lleferydd, iaith a Chyfathrebu Dechrau'n Deg sydd wedi ein helpu i nodi'r camau gweithredu y mae angen inni eu cymryd dros y blynyddoedd nesaf.

Mae dull o weithredu'n drawslywodraethol ac ar draws y sectorau (gan gynnwys addysg, iechyd a pholisi 'cymdeithasol') wedi cael ei roi ar waith a fydd yn helpu i ymgysylltu â theuluoedd ac adeiladu ar y polisiâu sydd eisoes yn bodoli a'r hyn sy'n gweithio. Cydnabyddir drwy [waith ymchwil wedi'i gomisiynu](#)¹ nad oes angen i Gymru ddyfeisio model cyflawni newydd. Yn lle hynny, mae angen gweithredu'n strategol er mwyn gwneud i'r gweithgareddau presennol weithio ym mhob lleoliad yng Nghymru.

¹ Astudiaeth i fapio'r ddarpariaeth addysgol bresennol o ran cymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu yng Nghymru, ar gyfer dysgwyr 0-25 oed

Ffyniant i Bawb

Mae'r ymgyrch genedlaethol i hyrwyddo pwysigrwydd lleferydd, iaith a chyfathrebu, a datblygiad iaith cynnar yn arbennig, yn cyd-fynd â'r ymrwymiad mewn perthynas â'r Blynyddoedd Cynnar yn y Rhaglen Lywodraethu i sicrhau y caiff pob plentyn y dechrau gorau posibl mewn bywyd ac y gall wireddu ei botensial llawn.

DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

Bydd y cynllun cyflawni cenedlaethol ar gyfer lleferydd, iaith a chyfathrebu yn cyfrannu at y saith nod llesiant, yn enwedig:

Cymru lewyrchus – Mae gan blant sydd wedi caffael sgiliau iaith cynnar gyfle gwell i gyflawni canlyniadau cadarnhaol yn ddiweddarach mewn bywyd, megis cyrhaeddiad addysgol o safon dda, gwell iechyd meddwl, mwy o botensial o ran cyflogadwyedd a chydaddoldeb cymdeithasol.

Cymru iachach – Gwyddom o'r sylfaen dystiolaeth sydd ar gael fod angen blaenoriaethu datblygiad iaith cynnar fel dangosydd llesiant plant a'i drin fel mater iechyd y cyhoedd.

Cymru sy'n fwy cyfartal – Mae caffael iaith yn gynnar yn elfen allweddol yn y broses o greu cymdeithas sy'n galluogi pobl i wireddu eu potensial, ni waeth beth fo'u cefndir (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau economaidd-gymdeithasol).

Cymru o gymunedau cydlynus – Mae gan gyfradd sylweddol o bobl ifanc yn y system cyfiawnder troseddol a dynion ifanc sy'n ddi-waith am gyfnod hir anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu. Bydd hybu a chefnogi'r broses o gaffael iaith yn gynnar yn cyfrannu at greu cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – Bydd hybu datblygiad iaith cynnar yn y Gymraeg yn cyfrannu at strategaeth *Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr*.

Pum ffordd o weithio

Lluniwyd y cynllun cyflawni cenedlaethol ar gyfer lleferydd, iaith a chyfathrebu â ffocws cadarn ar gynaliadwyedd a'r pum ffordd o weithio.

Gwyddom o waith ymchwil y gall problemau lleferydd, iaith a chyfathrebu arwain at broblemau i bobl ifanc yn ddiweddarach mewn bywyd os na chânt eu datrys yn y blynyddoedd cynnar. Gall y rhain bontio'r cenedlaethau ac rydym am wneud mwy i dorri'r cylch.

Drwy hyrwyddo pwysigrwydd chwarae gyda phlant ac ymgysylltu a siarad â nhw yn y blynyddoedd cynnar er mwyn eu helpu i gaffael iaith yn gynnar, rydym yn bwriadu cefnogi rhieni drwy eu helpu i feddu ar y sgiliau a'r ddealltwriaeth y byddant yn eu trosglwyddo i genedlaethau'r dyfodol.

Drwy nodi anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu mor gynnar â phosibl a rhoi ymyriadau prydlon ar waith, gallwn helpu i atal problemau rhag gwaethygu ac atal plant rhag mynd ar goll yn y system.

Drwy gyfuno ein polisiâu presennol mewn cynllun cyflawni, gallwn ystyried datblygiad iaith cynnar mewn modd cyfannol a dwyn y system ynghyd er mwyn rhoi lle blaenllaw i leferydd, iaith a chyfathrebu yn ein hymdrechion i sicrhau y caiff pob plentyn y dechrau gorau posibl mewn bywyd.

Drwy weithio gydag arbenigwyr ym maes therapi lleferydd ac iaith, gwyddom y gallwn lywio ein cyfeiriad cenedlaethol mewn perthynas â lleferydd, iaith a chyfathrebu, gan adeiladu ar yr arferion da y gwyddom sy'n bodoli yn ein hawdurdodau lleol fel y gwelir drwy raglenni fel Dechrau'n Deg a Teuluoedd yn Gyntaf.

Rydym wedi cynnal arolygon gydag ymarferwyr lleferydd, iaith a chyfathrebu a rhieni er mwyn sicrhau bod ein cynllun cyflawni'n adlewyrchu eu safbwyntiau. Yn benodol, gwelsom o'r adborth gan rieni yr hoffent gael negeseuon allweddol am leferydd, iaith a chyfathrebu drwy gymysgedd o ddulliau cyfathrebu – yn ddigidol a thrwy adnoddau traddodiadol. Bydd ein hymgyngoriad yn targedu ymarferwyr a'r cyhoedd drwy ein timau Teuluoedd yn Gyntaf a Dechrau'n Deg.

Nid oes tystiolaeth sy'n awgrymu na ddylem fwrw ymlaen â chynllun cyflawni. I'r gwrthwyneb, mae gweithwyr proffesiynol, megis Coleg Brenhinol y Therapyddion Lleferydd ac iaith yn gefnogol iawn o'r ffordd hon ymlaen, er mwyn helpu i godi proffil lleferydd, iaith a chyfathrebu. Ategwyd hyn gan waith ymchwil ar sail tystiolaeth sy'n cyfeirio at bwysigrwydd lleferydd, iaith a chyfathrebu i'n cymdeithas.

Mae cyllideb wedi'i neilltuo ar gyfer y cynllun cyflawni er mwyn cynnal rhai o'r gweithgareddau sy'n gysylltiedig ag ymgyrch hyrwyddo genedlaethol ac er mwyn adolygu adnoddau sgrinio lleferydd, iaith a chyfathrebu. Mae'r mwyafrif o'r ymrwymadau yn y cynllun yn mynd rhagddynt ac yn cael eu hariannu o dan y portffolios polisi unigol megis Addysg ac Iechyd.

ADRAN 2. BETH FYDD YR EFFAITH AR LESIANT CYMDEITHASOL?

2.1 Pobl a Chymunedau

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar bobl a chymunedau?

Er enghraifft:

- ◆ *Unigolion penodol, grwpiau o bobl neu gymunedau*
- ◆ *Pobl sy'n byw neu'n gweithio mewn mannau penodol neu sy'n gysylltiedig â'r mannau hynny*
- ◆ *Defnyddwyr cynnyrch neu wasanaeth penodol*
- ◆ *Gweithwyr cyffredinol neu o sector penodol, a'r nod o hyrwyddo gwaith addas (yn unol ag adran 4 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015)*

2.2 Hawliau Plant

Mae'n ofynnol i Weinidogion roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn wrth arfer unrhyw un o'u swyddogaethau.

Yn lle cwestiynau sgrinio, **dylech ddilyn y siart lif briodol** a amlinellir yn y [Cynllun Hawliau Plant](#) i bennu a oes angen cynnal Asesiad llawn o'r Effaith ar Hawliau Plant. **Os ydych o'r farn nad yw hyn yn ofynnol, dylech nodi eich rhesymau yma. Fel arall, llenwch yr Asesiadau Effaith Llawn**

Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant yn Atodiad A isod.

Rhaid anfon **pob** Asesiad Effaith ar Hawliau Plant i CRIA@llyw.cymru

2.3 Cydraddoldeb

Bydd yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn eich helpu i ystyried effaith eich cynnig ar bobl â nodweddion gwarchoddedig.

Mae'n rhaid i chi lenwi'r Asesiad O'R Effaith ar Gydraddoldeb. Mae'r asesiad ar gael yn atodiad B isod.

2.4 Prawfesur Gwledig

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar unigolion a chymunedau gwledig?

Er enghraifft:

- ◆ *A ydych chi wedi ystyried anghenion penodol pobl sy'n byw ac yn gweithio mewn ardaloedd llai poblog?*
- ◆ *Beth fydd yr effaith ar bobl mewn lleoedd anghysbell?*
- ◆ *Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar fynediad pobl at wasanaethau mewn ardaloedd gwledig?*
- ◆ *Beth fydd yr effaith ar bobl hŷn? (Yn aml, mae cymunedau gwledig yn cynnwys poblogaeth sy'n heneiddio.)*
- ◆ *Beth fydd yr effaith ar dai? (Yn aml, mae diffyg tai fforddiadwy mewn cymunedau gwledig).*
- ◆ *Beth fydd yr effaith ar y Gymraeg? (Mae rhai cymunedau gwledig yn rhai Cymraeg eu hiaith yn bennaf.)*
- ◆ *Beth fydd yr effaith ar dlodi mewn gwaith ac ar dlodi tanwydd?*
- ◆ *Beth fydd yr effaith ar fusnesau gwledig? (Yn aml, busnesau bach a micro yw'r rhain yn bennaf.)*

Os yw'r effeithiau rydych wedi'u nodi yn ddigon sylweddol i gyfiawnhau asesiad mwy manwl, yna dylech lenwi Asesiad o'r Effaith o ran Prawfesur Gwledig yn llawn, yn atodiad C isod.

Eglurwch eich penderfyniad i gynnal asesiad llawn o'r effaith o ran prawfesur gwledig ai peidio.

2.5 Iechyd

2.5a Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar benderfynyddion iechyd?

Ystyriwch y canlynol:

- ◆ *Ffyrdd o Fyw*
- ◆ *Dylanwadau cymdeithasol a chymunedol ar iechyd*
- ◆ *Llesiant meddyliol*
- ◆ *Amodau byw/amgylcheddol sy'n effeithio ar iechyd*
- ◆ *Amodau economaidd sy'n effeithio ar iechyd*
- ◆ *Mynediad at wasanaethau a'u hansawdd*
- ◆ *Ffactorau macro-economaidd, amgylcheddol a chynaliadwyedd*

2.5b. A allai fod effaith wahaniaethol ar iechyd grwpiau penodol?

Ystyriwch y canlynol:

- ◆ *Grwpiau cysylltiedig o ran oedran*
- ◆ *Grwpiau cysylltiedig o ran incwm*
- ◆ *Grwpiau sy'n dioddef gwahaniaethu neu sy'n profi anfantais gymdeithasol arall*
- ◆ *Grwpiau daearyddol*

Os yw'r effeithiau rydych wedi'u nodi yn ddigon sylweddol i'w gyfiawnhau, yna dylech gynnal asesiad mwy manwl o'r effaith ar iechyd. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn y canllawiau sy'n cyd-fynd â'r ffurflen hon. **Eglurwch eich penderfyniad i gynnal asesiad mwy manwl o'r effaith ar iechyd ai peidio.**

2.6 Preifatrwydd

Fel rhan o'r cynnig, a fydd angen prosesu gwybodaeth a allai gael ei defnyddio i adnabod unigolion?

Os BYDD, yna mae'n rhaid i chi lenwi'r Aseiad o'r Effaith AR Breifatrwydd yn atodiad D isod.

ADRAN 3. BETH FYDD YR EFFAITH AR LESIANT DIWYLLIANNOL A'R GYMRAEG?

3.1 Llesiant Diwylliannol

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ar gyfer diwylliant yw 'Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden'. Mae diwylliant yn cynnwys amgueddfeydd, archifau, llyfrgelloedd a'r celfyddydau; mae treftadaeth yn cynnwys yr amgylchedd hanesyddol adeiledig yn ogystal â threftadaeth annirweddol fel traddodiadau; mae'r celfyddydau yn cynnwys y sectorau perfformio a chreadigol gan gynnwys cerddoriaeth, llên, theatr a chelf, ac mae chwaraeon a hamdden yn cynnwys chwaraeon elít a chwaraeon chymunedol yn ogystal â chyfleoedd i gymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden awyr agored ehangach.

3.1a Sut y gall y cynnig gyfrannu'n weithredol at y nod o hyrwyddo a gwarchod diwylliant a threftadaeth ac annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, chwaraeon a gweithgareddau hamdden? (ar gyfer y Gymraeg, gweler adran 3.2)

3.1b A allai'r cynnig gael effaith negyddol ar hyrwyddo a gwarchod diwylliant a threftadaeth, neu ar allu pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, chwaraeon a gweithgareddau hamdden? Os felly, pa gamau y gallwch eu cymryd i osgoi neu leihau'r effaith honno (er enghraifft, drwy ddarparu cyfleoedd amgen)?

3.2Y Gymraeg

Mae'n rhaid i chi lenwi'r Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg. Mae'r asesiad ar gael yn atodiad E isod.

ADRAN 4. BETH FYDD YR EFFAITH AR LESIANT ECONOMAIDD?

Mae cefnogi twf economi Cymru, a threchu tlodi drwy hynny, wrth wraidd Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru, sef *Symud Cymru Ymlaen*.

4.1 Busnesau, y cyhoedd ac unigolion

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar fusnesau a'r cyhoedd?

Mae angen i chi wneud asesiad cyffredinol yn seiliedig ar y dystiolaeth orau sydd ar gael o gostau a manteision ariannol ac anariannol yn y tymor byr a'r tymor hir. Dylech ystyried yr effaith ar wahanol fathau o fusnesau a'r cyhoedd yn gyffredinol (unigolion ac aelwydydd). Dylech nodi pa grwpiau neu sectorau fydd o dan anfantais a pha rai fydd ar eu hennill. Dylid ystyried yr holl gostau a manteision dros gyfnod priodol.

Rhaid i'r holl gymorth cyhoeddus a roddir i sefydliadau sy'n gysylltiedig â gweithgarwch economaidd gydymffurfio â rheolau Cymorth Gwladwriaethol.

4.2 Y Sector Cyhoeddus gan gynnwys llywodraeth leol a chyrrff cyhoeddus eraill

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar y sector cyhoeddus?

Mae angen i chi wneud asesiad cyffredinol yn seiliedig ar y dystiolaeth orau sydd ar gael o gostau a manteision ariannol ac anariannol yn y tymor byr a'r tymor hir.. Dylech ystyried yr effaith ar wahanol fathau o gyrff yn y sector cyhoeddus. Dylid ystyried yr holl gostau a manteision dros gyfnod priodol.

4.3 Y Trydydd Sector

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar sefydliadau'r trydydd sector a'u gwaith?

Er enghraifft:

- ◆ *Pa gyfraniad mae sefydliadau'r trydydd sector yn ei wneud yn barod i gyflawni nodau'r cynnig? Pa rôl byddant yn ei chwarae yn y dyfodol o ganlyniad i'r cynnig?*
- ◆ *A yw sefydliadau'r trydydd sector eisoes yn cael cyllid cyhoeddus am y gwaith hwn neu waith tebyg?*
- ◆ *A fydd y cynnig yn effeithio ar bobl sydd eisoes yn cael lefel uchel o gymorth gan y trydydd sector?*
- ◆ *A oes disgwyl i unrhyw agweddau ar y cynnig hwn gael eu cyflawni gan y trydydd sector, neu a oes rhai eisoes yn cael eu cyflawni ganddo?*
- ◆ *A yw unrhyw agwedd ar y cynnig yn dibynnu ar wirfoddolwyr er mwyn ei gyflawni?*
- ◆ *A yw unrhyw agwedd ar y cynnig yn effeithio ar gyfleusterau / asedau cymunedol sy'n cael eu defnyddio gan sefydliadau'r trydydd sector neu sy'n eiddo iddynt?*

4.4 Yr Effaith ar Gyfiawnder

Atebwch y canlynol mewn perthynas â'ch cynnig:

- ◆ **A ydych yn cyflwyno deddfwriaeth sylfaenol newydd?**
- ◆ **A ydych yn creu, yn dileu neu'n diwygio trosedd?**
- ◆ **A allai eich cynnig gael unrhyw effaith arall ar y system gyfiawnder ee yn sgil mwy o ymgyswrt, yr angen am gymorth cyfreithiol, apelio yn erbyn penderfyniad corff cyhoeddus?**

Os oes unrhyw un o'r datganiadau uchod yn berthnasol i chi, yna bydd angen i chi nodi'r effeithiau ar y system gyfiawnder. Llenwch y ffurflen Nodi'r Effaith ar y System Gyfiawnder ar y dudalen [Cyfiawnder](#) ar y fewnwyd.

[<https://intranet/Welsh/PolicyDelivery/AppraisingPolicy/Economic/Justice/Pages/Welcome.aspx>]

*(**Rhaid** llenwi a chyhoeddi Asesiad o'r Effaith ar Gyfiawnder ar gyfer deddfwriaeth sylfaenol newydd. Bydd y Tîm Polisi Cyfiawnder yn eich cefnogi a'ch cynghori drwy'r broses hon a bydd yr wybodaeth y byddwch yn ei nodi yn y ffurflen **Nodi'r Effaith ar y System Gyfiawnder** yn eich helpu.)*

ADRAN 5. BETH FYDD YR EFFAITH AR LESIANT AMGYLCHEDDOL?

O dan Adran 9 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru baratoi, cyhoeddi a gweithredu polisi adnoddau naturiol a chymryd pob cam rhesymol i'w weithredu gan annog eraill i gymryd camau o'r fath. Cyhoeddwyd y [Polisi Adnoddau Naturiol](#) ym mis Awst 2017.

Bydd angen i chi ystyried a mynd ati, yn ôl yr angen, i gwblhau'r asesiadau canlynol er mwyn sicrhau bod pob cam rhesymol wedi'i gymryd:

Gofynnol ar gyfer pob cynnig:	<ul style="list-style-type: none"> Blaenoriaethau cenedlaethol, heriau a chyfleoedd y Polisi Adnoddau Naturiol 	5.1a 5.1b
Gofynnol ar gyfer pob cynnig	<ul style="list-style-type: none"> Bioamrywiaeth 	5.2 ac Atodiad F
Gofynnol ar gyfer pob cynnig	<ul style="list-style-type: none"> Newid yn yr Hinsawdd 	5.3
Cynlluniau a rhaglenni penodol sydd angen Asesiad Amgylcheddol Strategol o dan Reoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni (Cymru) 2004	<ul style="list-style-type: none"> Asesiad Amgylcheddol Strategol 	5.4 a Chanllawiau'r Asesiad Effaith Integredig
Cynigion a allai effeithio ar Ardal Cadwraeth Arbennig	<ul style="list-style-type: none"> Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd 	5.5 a Chanllawiau'r Asesiad Effaith Integredig

neu Ardal Gwarchodaeth Arbennig (ACA/AGA):		
Prosiectau penodol sy'n ymwneud â chynllunio gwlad a thref; trafndiaeth; amaethyddiaeth; coedwigaeth; y môr; draenio tir a thrydan lle bo angen Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol o dan y Rheoliadau amrywiol	<ul style="list-style-type: none"> • Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol 	5.6 a Chanllawiau'r Asesiad Effaith Integredig

5.1 Adnoddau Naturiol

5.1a Sut y bydd y cynnig yn cyflawni un neu ragor o Flaenoriaethau Cenedlaethol y Polisi Adnoddau Naturiol?

- Dod o hyd i atebion seiliedig ar natur;
- Cynyddu ynni adnewyddadwy a dulliau o ddefnyddio adnoddau'n fwy effeithlon; ac wrth wneud hynny,
- Defnyddio dull sy'n seiliedig ar leoedd.

5.1b A yw'r cynnig yn helpu i fynd i'r afael â'r heriau cenedlaethol a'r cyfleoedd canlynol o ran rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy?

- ◆ *Gwrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth – drwy ddatblygu rhwydweithiau ecolegol cadarn;*
- ◆ *Diogelu a chynyddu storffeydd carbon mewn priddoedd a biomas;*
- ◆ *Parhau â'r capasiti cynhyrchiol, yn benodol drwy wella ansawdd pridd a bioddiogelwch;*
- ◆ *Lleihau'r perygl o lifogydd;*
- ◆ *Cefnogi camau i liniaru ac addasu effeithiau'r newid yn yr hinsawdd drwy ddulliau rheoli'r ecosystem;*

- ◆ *Lleihau llygredd sŵn a lefelau llygredd yn ein haer, a gwella ansawdd yr aer;*
- ◆ *Gwella ansawdd ein dŵr a sicrhau bod gennym ddigon ohono;*
- ◆ *Cymryd camau i leihau'r pwysau ar adnoddau naturiol, megis drwy ddefnyddio adnoddau'n effeithlon ac ynni adnewyddadwy;*
- ◆ *Cefnogi dulliau ataliol o fynd i'r afael â chanlyniadau iechyd, gan ganolbwyntio'n benodol ar faterion iechyd cyhoeddus allweddol o ran llygredd sŵn ac aer sy'n gysylltiedig â thrafnidiaeth, a mynd i'r afael ag anweithgarwch corfforol ac iechyd meddwl;*
- ◆ *Cefnogi camau i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd ac economaidd;*
- ◆ *Cefnogi cydlyniant cymunedol;*
- ◆ *Cefnogi cyflogaeth ddiogel a sefydlog.*

5.2 Bioamrywiaeth

Er mwyn dangos cydymffurfedd ag Adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, rhaid i chi lenwi'r Asesiad o'r Effaith ar Fioamrywiaeth, sydd ar gael yn atodiad F isod.

5.3 Newid yn yr Hinsawdd

Mae'r newid yn yr hinsawdd wedi'i nodi fel un o'r bygythiadau mwyaf sy'n wynebu cenedlaethau'r dyfodol. Mae angen inni leihau ein hallryiadau drwy fynd ati i ddatgarboneiddio (5.3a) ac addasu i effeithiau'r newid yn yr hinsawdd drwy gynyddu ein cydnherthedd (5.3b).

5.3a Datgarboneiddio

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar allyriadau yng Nghymru?

- ◆ *Er mwyn eich helpu i ystyried effeithiau eich cynnig ar allyriadau, byddai'n ddefnyddiol ystyried a yw eich polisi yn effeithio'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ar ddefnydd tir, y ffordd rydym yn cludo pobl/nwyddau, adeiladau a seilwaith, gwastraff, busnes a diwydiant, asedau'r Sector Cyhoeddus, y galw am ynni a'r defnydd ohono..*
- ◆ *Mewn rhai achosion, yn enwedig lle bo'r effaith yn fach, gallai fod yn anodd ac yn amhriodol mesur yr effaith ar allyriadau. Yn yr achos hwn, mae dadansoddiad ansoddol a naratif i ddangos yr ystyriaeth yn dderbyniol.*

Os gwnaethoch nodi effeithiau sylweddol, dylech gynnal asesiad gan ddefnyddio methodoleg prasio Llyfr Gwyrdd Trysorlys EM ar Nwyon Tŷ Gwyrdr. **Eglurwch eich penderfyniad i gynnal asesiad mwy trwyadl o'r effaith ar allyriadau ai peidio.**

5.3 b Addasu

Sut (naill ai'n gadarnhaol neu'n negyddol), ac i ba raddau (effaith sylweddol/cymedrol/bach), y bydd y cynnig yn effeithio ar y gallu i addasu i effeithiau'r newid yn yr hinsawdd?

Ystyr addasu i'r newid yn yr hinsawdd yw bod yn barod i ddelio ag effeithiau megis cynnydd mewn tymheredd, gwyntoedd cryfach, moroedd yn codi a mwy o law. A yw'r cynnig yn helpu i addasu i'r newidiadau hyn neu a allai waethygu'r sefyllfa?

5.4 Asesiad Amgylcheddol Strategol

Cyfeiriwch at y canllawiau ar gynnal asesiad effaith integredig a chysylltiadau pellach perthnasol i bennu a oes angen cynnal Asesiad Amgylcheddol Strategol.

Eglurwch eich penderfyniad ynghylch a oes angen cynnal Asesiad Amgylcheddol Strategol ai peidio yn ôl y gyfraith.

5.5 Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd

Cyfeiriwch at y canllawiau ar gynnal asesiad effaith integredig a'r dolenni pellach perthnasol i bennu a oes angen cynnal Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd.

Eglurwch eich penderfyniad ynghylch a oes angen cynnal Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd ai peidio yn ôl y gyfraith.

5.6 Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol

Cyfeiriwch at y canllawiau ar gynnal asesiad effaith integredig a'r dolenni pellach perthnasol i bennu a oes angen cynnal Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol.

Eglurwch eich penderfyniad ynghylch a oes angen cynnal Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol ai peidio yn ôl y gyfraith.

ADRAN 6. COFNOD O'R ASESIADAU EFFAITH LLAWN GOFYNNOL

Rydych nawr wedi penderfynu ar y meysydd hynny lle bydd angen cynnal asesiad effaith mwy manwl. Rhestrwch y rhain isod.

Aseiad Effaith	Oes/ Nac oes	Os oes, dylech wneud y canlynol:
Hawliau plant		Llenwi'r Aseiad Effaith Llawn Llenwi'r Aseidiadau Effaith Llawn Aseiad o'r Effaith ar Hawliau Plant isod
Cydraddoldeb	Oes*	Llenwi'r Aseiad O'R Effaith ar Gydraddoldeb isod
Prawfesur Gwledig		Llenwi'r Aseiad o'r Effaith o ran Prawfesur Gwledig isod
Iechyd		Edrych ar Ganllawiau'r Aseiad Effaith Integredig
Preifatrwydd		Llenwi'r Aseiad o'r Effaith AR Breifatrwydd isod
Y Gymraeg	Oes*	Llenwi'r Aseiad o'r Effaith ar y Gymraeg isod
Economaidd / Aseiad Effaith Rheoleiddiol		Edrych ar Ganllawiau'r Aseiad Effaith Integredig
Cyfiawnder		Llenwi'r ffurflen Nodi'r Effaith ar y System Gyfiawnder ar y fewnrwyd
Bioamrywiaeth	Oes*	Llenwi'r Aseiad o'r Effaith ar Fioamrywiaeth isod
Newid yn yr Hinsawdd		Edrych ar Ganllawiau'r Aseiad Effaith Integredig
Aseiad Amgylcheddol Strategol		Edrych ar Ganllawiau'r Aseiad Effaith Integredig

Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd		Edrych ar Ganllawiau'r Asesiad Effaith Integredig
Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol		Edrych ar Ganllawiau'r Asesiad Effaith Integredig

* Yn orfodol ar gyfer pob cynnig er mwyn bodloni'r rhwymedigaethau statudol.

Dylech gynnal yr asesiadau effaith a nodwyd (gan drafod ag arbenigwyr mewnol ac eraill yn ôl yr angen) cyn symud ymlaen i Adran 7. Casgliad.

ADRAN 7. CASGLIAD

(Noder y bydd yr Adran hon yn cael ei chyhoeddi)

7.1 Sut y mae pobl y mae'r cynnig yn fwyaf tebygol o effeithio arnynt wedi'u cynnwys yn y gwaith o'i ddatblygu?

Lluniwyd y cynllun cyflawni drafft mewn ymgynghoriad â Choleg Brenhinol y Therapyddion Lleferydd ac Iaith a Rhwydwaith Rhagoriaeth Glinigol Therapi Lleferydd Dechrau'n Deg. Mae'r ddau grŵp rhanddeiliaid uchel eu parch hyn yn adlewyrchu buddiannau'r bobl a'r cymunedau amrywiol a wasanaethir ganddynt. Gwyddom fod Dechrau'n Deg yn gwneud gwahaniaeth i fywydau teuluoedd sy'n byw mewn ardaloedd dan anfantais lle mae oedi o ran datblygu lleferydd, iaith a chyfathrebu yn fwy cyffredin yn y blynyddoedd cynnar.

Bydd yr ymgynghoriad cyhoeddus rydym ar fin ei gynnal yn targedu grwpiau sy'n cefnogi plant ag anawsterau iaith cynnar, er enghraifft cydlynwyr ADY mewn ysgolion.

Cytunwyd ar y polisiau trawslywodraethol sydd wedi'u cynnwys yn y cynllun cyflawni gyda'r Gweinidogion a'r swyddogion polisi arweiniol perthnasol yn Llywodraeth Cymru. Rhoddwyd ffocws ar y Gymraeg er mwyn adlewyrchu strategaeth Llywodraeth Cymru i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg (Cymraeg 2050). Mae'r polisiau yn y cynllun cyflawni sydd eisoes yn bodoli eisoes wedi bod yn destun asesiadau effaith – lle y bo'n briodol – neu bwriedir eu hasesu ymhellach.

Mae cynrychiolwyr Plant yng Nghymru yn rhan o rwydwaith Dechrau'n Deg a Teuluoedd yn Gyntaf ac maent wedi bod yn rhan o'r trafodaethau am lunio'r cynllun cyflawni.

Mae gweithio gyda'n rhwydweithiau wedi sicrhau bod barn pobl â nodweddion gwarchoddedig wedi cael eu hystyried, ond byddwn yn targedu'r grwpiau amrywiol yn ein hymgyngghoriad cenedlaethol a fydd yn rhoi rhagor o adborth inni i lywio fersiwn derfynol y cynllun cyflawni.

7.2 Beth yw'r effeithiau cadarnhaol a negyddol mwyaf arwyddocaol?

Bydd cyhoeddi'r cynllun cyflawni yn codi proffil lleferydd, iaith a chyfathrebu a phwysigrwydd caffael iaith yn gynnar ymhellach. Drwy ymgysylltu'n gynnar â gweithwyr proffesiynol yn y maes, sef therapyddion lleferydd ac iaith ac ymarferwyr blynyddoedd cynnar Dechrau'n Deg, rydym wedi cydweithio i lunio cynllun cyflawni sy'n cynnwys pedwar amcan pwysig (neu bedair thema bwysig):

Amcan 1: Codi Ymwybyddiaeth y Cyhoedd

Amcan 1: Bydd rhieni'n² fwy gwybodus a chymwys i ddeall pwysigrwydd lleferydd, iaith a chyfathrebu i'w plentyn yn ystod y blynyddoedd cynnar.

Amcan 2: Gwella'r ffordd y caiff sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant eu hasesu (yn y Blynyddoedd Cynnar)

Amcan 2: Byddwn yn nodi arwyddion cynnar o anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu ac yn sicrhau ein bod yn cyflawni ymyriadau priodol i bawb lle y bo eu hangen.

Amcan 3: Uwchsgilio'r gweithlu gofal plant a gweithwyr iechyd proffesiynol perthnasol er mwyn diwallu anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu

Amcan 3: Bydd y gweithlu gofal plant a gweithwyr iechyd proffesiynol perthnasol yng Nghymru yn hynod hyfforddedig ac yn meddu ar y sgiliau i gefnogi ymyriadau ar gyfer plant a theuluoedd lle y nodwyd anghenion o ran datblygiad iaith, lleferydd a chyfathrebu.

Amcan 4: Gwreiddio lleferydd, iaith a chyfathrebu ym mholisiau Llywodraeth Cymru

Amcan 4: Bydd Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod polisiau a strategaethau perthnasol yn adlewyrchu pwysigrwydd lleferydd, iaith a chyfathrebu o'r blynyddoedd cynnar a thu hwnt. Bydd pob menter polisi yn y dyfodol yn cwmpasu nod i helpu dinasyddion yng Nghymru i fynd i'r afael â phroblemau amrywiol mewn perthynas â lleferydd, iaith a chyfathrebu, lle y cânt eu nodi.

Datblygwyd y pedwerydd amcan gan grŵp rhanddeiliaid polisi mewnol a cheisiwyd cydsyniad i barhau i gydweithio ar draws portffolios Gweinidogol er mwyn sicrhau bod lleferydd, iaith a chyfathrebu yn cael sylw cyson fel un o flaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cymru.

Saith nod llesiant

Bydd y cynllun cyflawni cenedlaethol ar gyfer lleferydd, iaith a chyfathrebu yn cyfrannu at y saith nod llesiant, yn enwedig:

Cymru lewyrchus – Mae gan blant sydd wedi caffael sgiliau iaith cynnar gyfle gwell i gyflawni canlyniadau cadarnhaol yn ddiweddarach mewn bywyd, megis cyrhaeddiad addysgol o safon dda, gwell iechyd meddwl, mwy o botensial o ran cyflogadwyedd a chydaddoldeb cymdeithasol.

Cymru iachach – Gwyddom o'r sylfaen dystiolaeth sydd ar gael fod angen blaenoriaethu datblygiad iaith cynnar fel dangosydd llesiant plant a'i drin fel mater iechyd y cyhoedd.

² Defnyddir y term torfol 'rhieni' drwy'r ddogfen hon i gyd, ond mae hyn yn cynnwys rhieni maeth a rhieni mabwysiadol/gwarcheidwaid.

Cymru sy'n fwy cyfartal – Mae caffael iaith yn gynnar yn elfen allweddol yn y broses o greu cymdeithas sy'n galluogi pobl i wireddu eu potensial, ni waeth beth fo'u cefndir (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau economaidd-gymdeithasol).

Cymru o gymunedau cydlynus – Mae gan gyfradd sylweddol o bobl ifanc yn y system cyfiawnder troseddol a dynion ifanc sy'n ddi-waith am gyfnod hir anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu. Bydd hybu a chefnogi'r broses o gaffael iaith yn gynnar yn cyfrannu at greu cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – Bydd hybu datblygiad iaith cynnar yn y Gymraeg yn cyfrannu at strategaeth Gymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr.

Gall cynnydd mewn cyhoeddusrwydd ynglŷn â lleferydd, iaith a chyfathrebu a phwysigrwydd datblygiad iaith cynnar arwain at rai canlyniadau anfwriadol. Wrth i rieni ddod yn fwy gwybodus am gaffael iaith yn gynnar o bosibl, gallent boeni, a hynny heb fod angen weithiau, am fân achosion o oedi yn natblygiad ieithyddol eu plant. Gallai hyn arwain at gynnydd yn y galw am wasanaethau cymorth a rhoi pwysau ar adnoddau.

Hefyd, gallai cymryd arferion da gan dimau lleferydd, iaith a chyfathrebu Dechrau'n Deg a'u gwreiddio'n ehangach ledled Cymru arwain at fwy o ddisgwyliadau a phwysau ar wasanaethau y tu allan i Dechrau'n Deg. Er mwyn newid i wasanaeth teg sy'n seiliedig ar y safonau a osodwyd gan Dechrau'n Deg, gall fod angen rhagor o fuddsoddiad, yn enwedig mewn hyfforddiant i staff presennol.

Gallai'r gwaith o wella'r ffordd y caiff sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant (y Blynyddoedd Cynnar) eu hasesu gymryd amser i ddwyn ffrwyth. Ar hyn o bryd, mae pob un o'r 22 o awdurdodau lleol yng Nghymru yn sgrinio plant bach am ddatblygiad iaith mewn ffordd ychydig yn wahanol. Bydd yn cymryd amser i fapio sut a pham y mae pob awdurdod lleol yn sgrinio'n wahanol a bydd angen i ni ddod i gytundeb ynglŷn â'r ffordd fwyaf priodol ymlaen. Gallai hyn gynnwys model cyson i'w ddefnyddio ledled Cymru. Heb fodel o'r fath, gallai fod yn anos sicrhau system ar gyfer meincnodi gan ddefnyddio data ystyrlon i fonitro cynnydd yn genedlaethol.

Oni wneir trefniadau cadarn ar gyfer llywodraethu bwrdd rhaglen er mwyn sicrhau y caiff y cynllun cyflawni ei roi ar waith yn effeithiol, ceir risg y gall yr ysgogiad cychwynol edwino. O ganlyniad i hyn, gallai fod sôn am ddiffyg cynnydd, gan arwain at feirniadaeth gan randdeiliaid allweddol.

7.3 Yn sgil yr effeithiau a nodwyd, sut y bydd y cynnig:

- yn sicrhau'r cyfraniad mwyaf posibl at ein hamcanion llesiant a'r saith nod llesiant; a/neu
- yn osgoi, lleihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Mae'r cynllun cyflawni ar gyfer lleferydd, iaith a chyfathrebu yn seiliedig ar ymrwymiad Llywodraeth Cymru i sicrhau bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau posibl mewn bywyd ac yn gallu gwireddu ei botensial llawn. Fel rhan o'r gwaith a wnaed i lunio'r cynllun cyflawni a chytuno ar yr ymrwymadau ar gyfer y dyfodol, mae amcanion llesiant Llywodraeth Cymru a'r saith nod llesiant wedi cael eu hadlewyrchu.

Pam mae datblygiad iaith yn bwysig? Gall datblygiad cynnar cadarnhaol mewn iaith a llythrennedd roi darlun ehangach o'r byd i blant, gan helpu i sicrhau y gall pob plentyn fanteisio i'r eithaf ar ei botensial ar gyfer llwyddiant yn y dyfodol. Yn ystod tair blynedd gyntaf bywyd y bydd yr ymennydd yn datblygu fwyaf, pan fydd plant yn meithrin y gallu i feddwl, siarad, dysgu a rhesymu.

Prif amcan y cynllun cyflawni yw pwysleisio'r negeseuon craidd i rieni ynglŷn â siarad â'ch plentyn o'r cychwyn cyntaf. Bydd ymgyrch gyhoeddusrwydd genedlaethol sy'n rhoi cyngor ac awgrymiadau i rieni yn codi ymwybyddiaeth ac yn annog cymorth ychwanegol. Yn y pen draw, bydd hyn o fudd i blant yng Nghymru drwy wella eu siawns o allu dysgu o'r oedran ieuengaf posibl a'u galluogi i fanteisio ar y cwricwlwm ysgol yn well.

O'r wybodaeth sydd ar gael iddynt, bydd rhieni'n gwybod pryd a ble i geisio cymorth mewn achosion lle bo'n ymddangos bod plentyn yn profi oedi neu anawsterau gyda lleferydd, iaith a chyfathrebu. Mae ymyrryd yn gynnar yn hollbwysig a bydd ein gweithwyr proffesiynol hynod hyfforddedig, gan ddefnyddio ein gweithdrefnau gwell ar gyfer asesu anghenion iaith plant, yn gallu darparu'r lefelau priodol o gymorth ledled Cymru.

Byddwn yn gweithio gyda'n rhwydweithiau o weithwyr proffesiynol gan gynnwys Byrddau Iechyd er mwyn rhoi mesurau ar waith i liniaru effaith cynnydd sydyn posibl yn y galw am wasanaethau lleferydd, iaith a chyfathrebu o ganlyniad i'r cynnydd mewn cyhoeddusrwydd. Byddwn yn ymateb i'r gwersi a ddysgwyd o ymgyrchoedd blaenorol mewn perthynas ag iechyd meddwl a arweiniodd at gynnydd yn y galw am wasanaethau.

Fel rhan o'n cynlluniau i wreiddio'r arferion da a ddatblygwyd gan dimau lleferydd, iaith a chyfathrebu Dechrau'n Deg yn ehangach, byddwn yn ystyried sut y gallwn wneud lleferydd, iaith a chyfathrebu yn rhan annatod o Raglen Drawsnewid Integreiddio'r Blynyddoedd Cynnar. Nodir ein hymrwymiad i'r Blynyddoedd Cynnar yn [Ffyniant i Bawb: y strategaeth genedlaethol](#). Mae gan Awdurdodau Lleol Braenaru sy'n cymryd rhan yn Rhaglen Drawsnewid Integreiddio'r Blynyddoedd Cynnar gyfle i adeiladu ar lwyddiannau rhaglenni sydd eisoes yn bodoli, fel Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf a Rhaglen Plant Iach Cymru. Bydd y gwaith a wneir i brofi dulliau/modelau gwahanol i gefnogi'r gwaith o ddatblygu system fwy integredig ac ymatebol ar gyfer y blynyddoedd cynnar yn y maes yn allweddol o ran llywio ein syniadau ynghylch sut beth y gall fframwaith cenedlaethol ar gyfer trawsnewid y blynyddoedd cynnar fod, gan sicrhau bod teuluoedd yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt ar yr adeg gywir ac yn y ffordd gywir. Mae'r

integreiddio hwn yn hanfodol er mwyn i ni gyflawni ein huchelgais o roi'r dechrau gorau mewn bywyd i bob plentyn.

Er mwyn datblygu gwelliannau o ran y ffordd y caiff anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu plant eu hasesu, rydym wedi sefydlu gweithgor o blith Rhwydwaith Rhagoriaeth Glinigol Dechrau'n Deg a byddwn yn gweithio gydag ymchwilwyr i ddeall y camau y mae'n rhaid i ni eu cymryd i ddatblygu adnodd sgrinio a fydd ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg.

Byddwn yn sefydlu Bwrdd Rhaglen a fydd yn cynnwys rhanddeiliaid allweddol er mwyn sicrhau bod trefniadau cadarn ar waith ar gyfer monitro cynnydd fel y caiff y cynllun cyflawni ei roi ar waith ac y caiff canlyniadau pendant eu cofnodi.

7.4 Sut y caiff effaith y cynnig ei monitro a'i gwerthuso wrth iddo fynd rhagddo ac ar ôl iddo gael ei gwblhau?

Caiff y trefniadau llywodraethu rhaglenni angenrheidiol eu rhoi ar waith er mwyn sicrhau bod pob partner yn cyflawni ei gyfrifoldebau mewn perthynas â'r ymrwymadau yn y cynllun terfynol yn dilyn yr ymgynghoriad. Rhoddir diweddariadau rheolaidd ar gynnydd i'r Gweinidogion perthnasol er mwyn sicrhau bod y gwaith pwysig hwn yn cael sylw cyson.

Byddwn yn comisiynu adroddiadau cynnydd rheolaidd ar ôl i'r cynllun cyflawni gael ei gyhoeddi. Caiff yr adolygiad ei ddefnyddio i lywio cynlluniau yn y dyfodol.

ADRAN 8. DATGANIAD

Datganiad

Rwyf yn fodlon bod effaith y cam gweithredu arfaethedig wedi cael ei hasesu a'i chofnodi'n ddigonol.

Enw'r Uwch-swyddog Cyfrifol / y Dirprwy Gyfarwyddwr:

Adran:

Dyddiad:

ASESIADAU EFFAITH LLAWN

A. ASESIAD O'R EFFAITH AR HAWLIAU PLANT

Rhaid anfon **pob** Asesiad Effaith ar Hawliau Plant i CRIA@llyw.cymru

1. Disgrifiwch ac eglurwch effaith y cynnig ar blant a phobl ifanc.

- ◆ *Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar fywydau plant, yn gadarnhaol ac yn negyddol?*
- ◆ *Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar wahanol grwpiau o blant (ee plant sydd wedi dioddef profiadau niweidiol mewn plentyndod, plant sy'n byw mewn tlodi, plant ag anabledd, plant sy'n byw mewn aelwydydd Cymraeg a phlant mewn addysg cyfrwng Cymraeg ac ati)*
- ◆ *Pa dystiolaeth y gwnaethoch ei defnyddio i lywio eich asesiad, gan gynnwys dystiolaeth gan blant neu eu cynrychiolwyr?*
- ◆ *Sut ydych chi wedi ymgynghori â phlant a phobl ifanc? Os nad ydych chi wedi gwneud hynny, eglurwch pam.*
- ◆ *Pa dystiolaeth arall fyddai'n llywio'r asesiad?*

2. Eglurwch sut mae'r cynnig yn debygol o effeithio ar hawliau plant.

Yn yr adran hon mae angen asesiad sy'n rhoi barn wybodus ynghylch effaith debygol y cynnig ar hawliau plant o dan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Mae'n hollbwysig eich bod yn osgoi'r dybiaeth bod y canlyniadau y bwriedir eu cael, fel y'u nodir uchod, yr un peth â'r effaith a ragwelir ar hawliau plant

Bydd angen i chi ystyried yn ofalus sut mae'r canlyniadau y bwriedir eu cael yn cysylltu â hawliau plant a pha effaith a gânt. Efallai y rhagwelir effeithiau sy'n wahanol i'r canlyniadau y bwriedir i'r cynnig eu cael.

Dylech wneud y canlynol:

- ◆ *Nodwch pa erthyglau o'r Confensiwn sydd fwyaf perthnasol i'r cynnig.*
- ◆ *Eglurwch a yw'r cynnig yn cynyddu i'r eithaf, yn cefnogi neu'n hyrwyddo hawliau plant o dan y Confensiwn, ac os ydynt, sut y gwnânt hynny, gan wneud cysylltiadau rhwng y canlyniadau a nodwyd yng nghwestiwn 1 a'r hawliau rydych chi wedi'u nodi.*

- ◆ *Cofiwch fod hyrwyddo hawliau plant yn cynnwys: cynyddu mynediad plant at eu hawliau, neu wasanaethau a/neu adnoddau sy'n rhoi mynediad at hawliau, neu alluogi plant i gymryd rhan a manteisio ar eu hawliau. Dylech egluro sut mae'r cynnig yn cyflawni'r amcanion hyn, os o gwbl.*
- ◆ *Eglurwch unrhyw effaith negyddol ar hawliau plant sy'n codi o'r cynnig, gan gynnwys unrhyw ostyngiad mewn adnoddau sydd ar gael i gefnogi polisiau neu raglenni.*
- ◆ *Wrth ystyried pob un o'r cwestiynau uchod, sicrhewch eich bod yn cadw mewn cof sut y bydd y cynnig yn effeithio ar hawliau gwahanol grwpiau o blant (ee plant sy'n byw mewn tlodi, plant ag anableddau ac ati)*
- ◆ *Cyfeiriwch at unrhyw wybodaeth neu dystiolaeth sydd wedi llywio eich asesiad, gan gynnwys yr hyn a gasglwyd gan blant neu eu cynrychiolwyr.*

B. ASESIAID O'R EFFAITH AR GYDRADDOLDEB

1. Disgrifiwch ac eglurwch effaith y cynnig ar bobl â nodweddion gwarchoddedig fel y'u disgrifir yn Neddf Cydraddoldeb 2010.

Dylid ystyried y cwestiynau a ganlyn. Ystyriwch a oes effeithiau posibl ar is-adrannau o wahanol grwpiau sydd â nodweddion gwarchoddedig.

- ◆ *Sut y bydd y cynigion yn hyrwyddo cydraddoldeb (gweler y dyletswyddau cyffredinol)?*
- ◆ *Beth yw'r effeithiau negyddol posibl ar bobl mewn grwpiau gwarchoddedig a'r rhai sy'n byw mewn aelwydydd incwm isel a sut y byddwch yn lliniaru'r rhain?*
- ◆ *Pa rwystrau, os o gwbl, y mae pobl â nodweddion gwarchoddedig yn eu hwynebu? A ellir lleihau, dileu neu liniaru'r rhwystrau hyn?*
- ◆ *Rhannwch eich Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn ehangach yn Llywodraeth Cymru a gofynnwch i gydweithwyr ystyried yr effeithiau nad oeddent wedi'u bwriadu.*
- ◆ *Sut ydych chi/y byddwch chi'n defnyddio'r wybodaeth rydych wedi'i chasglu o'r ymchwil i nodi effeithiau?*
- ◆ *Sut y byddwch yn gwybod a yw eich gwaith yn llwyddiant?*
- ◆ *A ydych wedi datblygu fframwaith canlyniadau i fesur effaith?*

Cofnod o Effeithiau yn ôl nodwedd warchoddedig:

Cwblhewch yr adran nesaf i ddangos sut y gallai'r polisi / penderfyniad / arfer hwn gael effaith (gadarnhaol neu negyddol) ar y grwpiau gwarchoddedig a nodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010. *(Cyfeiriwch at y ddogfen ganllawiau'r Asesiad Effaith Integredig i gael rhagor o wybodaeth.)* Mae'n bwysig cofnodi unrhyw gyfleoedd a nodwyd gennych a allai hyrwyddo neu hybu cyfle cyfartal. Mae hyn yn cynnwys nodi beth y gallwch ei wneud i ddileu rhwystrau a gwella cyfranogiad i bobl sydd heb gynrychiolaeth ddigonol neu sydd o dan anfantais anghymesur.

Nid yw diffyg tystiolaeth yn rheswm dros *beidio ag asesu effeithiau ar gydraddoldeb*. Tynnwch sylw at unrhyw fylchau mewn tystiolaeth a nodwyd gennych ac eglurwch sut rydych yn bwriadu llenwi'r bylchau hynny, os o gwbl.

Nodwedd neu grŵp gwarchoddedig	Beth yw effeithiau cadarnhaol neu negyddol y cynnig?	Rhesymau dros eich penderfyniad (gan gynnwys tystiolaeth)	Sut y byddwch yn lliniaru'r effeithiau?
Oedran (meddyliwch am wahanol grwpiau oedran)			
Anabledd (meddyliwch am wahanol fathau o anabledd)			
Ailbennu Rhywedd (y broses o newid rhyw a phobl Drawsryweddol)			
Beichiogrwydd a mamolaeth			
Hil (gan gynnwys gwahanol leiafrifoedd ethnig, Sipsiwn a Theithwyr a Mudwyr,			

Ceiswyr Lloches a Ffoaduriaid)			
Crefydd, cred a diffyg cred			
Rhyw / Rhywedd			
Cyfeiriadedd rhywiol (Lesbiaidd, Hoyw a Deurywiol)			
Priodas a phartneriaeth sifil			
Plant a phobl ifanc hyd at 18 oed			
Aelwydydd incwm isel			

Hawliau Dynol a Chonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig

A fydd y polisi hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar hawliau dynol pobl yn eich barn chi? (*Darllenwch bwynt 1.4 yng Nghanllawiau'r Asesiad Effaith Integredig i gael rhagor o wybodaeth am Hawliau Dynol a Chonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig*).

Hawliau Dynol	Beth yw effeithiau cadarnhaol neu negyddol y cynnig?	Rhesymau dros eich penderfyniad (gan gynnwys tystiolaeth)	Sut y byddwch yn lliniaru'r effeithiau negyddol?

C. ASESIAD O'R EFFAITH O RAN PRAWFESUR GWLEDIG

1. Disgrifiwch ac eglurwch effaith y cynnig ar bobl, busnesau a chymunedau cefn gwlad.

Er enghraifft:

- ◆ *Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar fywydau pobl yng nghefn gwlad, yn gadarnhaol ac yn negyddol? Er enghraifft, gweithwyr a defnyddwyr gwasanaethau.*
- ◆ *A fydd mynediad yn broblem i bobl cefn gwlad? Os bydd, beth fydd yn cael ei wneud i oresgyn y rhwystrau rhag cael mynediad?*
- ◆ *Sut y mae'r cynnig wedi ystyried anghenion pobl cefn gwlad, ee y boblogaeth hŷn, diffyg tai fforddiadwy, gofynion ieithyddol?*
- ◆ *A fydd y cynnig yn arwain at agor gwasanaethau newydd neu gau gwasanaethau sy'n bodoli eisoes? Sut y byddwch yn cynyddu i'r eithaf yr effeithiau cadarnhaol ac yn lliniaru'r effeithiau negyddol?*
- ◆ *A yw'n ofynnol prynu neu ddefnyddio tir o dan y polisi? A ydych chi wedi ystyried ffactorau gwledig fel gwerth tir, faint ohono sydd ar gael neu ddynodiadau cyfyngol?*
- ◆ *A fydd y cynnig yn gweithio mewn tirwedd anodd, ee ffyrdd cul a mynyddoedd serth? Os na fydd, sut y byddwch yn goresgyn unrhyw rwystrau?*
- ◆ *A yw'r cynnig yn berthnasol i fusnesau bach a mawr neu ficrofentrau? Os ydyw, sut ydych chi wedi ystyried eu sefyllfa hwy? A yw'r cynnig yn disgwyl i fusnesau allu cael mynediad at gymorth? (Gallai hyn fod ar ffurf cyngor, hyfforddiant, cyllid ac ati) Os ydyw, pa rwystrau bydd busnesau gwledig yn eu hwynebu a sut y byddant yn cael eu goresgyn?*
- ◆ *A yw'r cynnig yn dibynnu ar seilwaith fel cysylltiadau ffordd/rheilffordd da neu fand eang cyflym neu gysylltedd da ar gyfer ffonau symudol? Os ydyw, pa ddarpariaeth fydd yn cael ei gwneud i gymunedau/busnesau mewn ardaloedd gwledig mwy ynysig?*
- ◆ *Er bod yr un rhesymau wrth wraidd tlodi mewn ardaloedd gwledig ac ardaloedd trefol, gallai'r profiad o amddifadedd fod yn wahanol mewn ardaloedd gwledig. Tlodi tanwydd (gan gynnwys tanwydd gwresogi a thanwydd trafndiaeth), tlodi mewn gwaith, mynediad at wasanaethau ac allgáu digidol yw rhai o'r prif faterion sy'n cyfrannu at dlodi mewn ardaloedd gwledig. Sut mae eich cynnig yn helpu i drechu tlodi mewn ardaloedd gwledig?*
- ◆ *Pa gyswllt fu rhyngoch chi a rhanddeiliaid gwledig? Disgrifiwch yn fras unrhyw ddigwyddiadau sydd wedi'u targedu at randdeiliaid gwledig neu unrhyw ymgysylltu a fu rhyngoch chi a rhanddeiliaid gwledig er mwyn ymgynghori â hwy. A godwyd unrhyw faterion*

*eraill yn sgil ymgysylltu â rhanddeiliaid neu unrhyw ymgynghoriad ynghylch y cynnig hwn?
Os do, beth oedd y materion hynny a sut ydych chi wedi diwygio eich cynnig i'w cadw mewn
cof?*

- ◆ *Pa dystiolaeth y gwnaethoch ei defnyddio i lywio eich asesiad, gan gynnwys tystiolaeth gan blant neu eu cynrychiolwyr?*
- ◆ *Pa dystiolaeth arall fyddai'n llywio'r asesiad?*

D. ASESIAD O'R EFFAITH AR BREIFATRWYDD

Anfonwch eich asesiad i'r Uned Hawl i Wybodaeth (YmholiadauDiogeluData@llyw.cymru) gan anfon copi at eich Perchennog Asedau Gwybodaeth.

Teitl y cynnig
Enw'r Perchennog Asedau Gwybodaeth
Cyfeirir yr Asesiad o'r Effaith ar Breifatrwydd (rhif unigryw yr asesiad o'r effaith ar breifatrwydd hwn fel DivDate neu rif ishare y ddogfen)
<p>Disgrifiwch eich cynnig:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Os yw'n newid i system/prosiect/proses/polisi cyfredol, amlinellwch y trefniadau presennol (a sut y mae data personol yn cael eu prosesu ar hyn o bryd) ac yna amlinellwch y newidiadau, gan gynnwys a fydd data personol yn awr yn cael eu rhannu gyda thrydydd parti. (ii) Os yw'n system/prosiect/proses/polisi newydd, nodwch sut y bydd y system/prosiect/proses/polisi newydd yn gweithio, gan gynnwys sut y bydd data personol yn cael eu prosesu ac a fydd y data personol yn cael eu rhannu gyda thrydydd parti. (iii) PWYSIG - A fydd y cynnig yn cynnwys datblygu deddfwriaeth/mesurau newydd a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru neu unrhyw un arall brosesu data personol?
<p>A yw'r holiadur sgrinio neu'r asesiad o'r effaith ar ddiogelu data eisoes wedi'i gynnal?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ydy: nodwch y data a'r canlyniadau • Nac ydy

<p>A yw'r cynnig yn cynnwys unrhyw waith prosesu data personol gan Lywodraeth Cymru neu unrhyw un arall?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nac ydy: nid oes angen llenwi gweddill y ffurflen hon. Anfonwch y ffurflen yn ôl i YmholiadauDiogeluData@llyw.cymru gan anfon copi at eich Perchennog Asedau Gwybodaeth. • Ydy <p>Ticiwch unrhyw eitemau data personol a fydd yn cael eu prosesu (nid yw hon yn rhestr gynhwysfawr):</p> <p>Personol</p>	
<p>Enw</p> <p>Eich cyfeiriad</p> <p>Cyfeiriad busnes</p> <p>Cod post</p> <p>Cyfeiriad e-bost</p>	<p>Rhifau ffôn</p> <p>Dyddiad geni</p> <p>Rhif y drwydded yrru</p> <p>Rhif pasbort / rhif cerdyn adnabod</p> <p>Lluniau / delweddau (y gellir eu defnyddio i adnabod unigolyn)</p> <p>Arall (nodwch)</p>
<p>Categori arbennig</p>	
<p>Tarddiad hiliol / ethnig</p> <p>Barn wleidyddol</p> <p>Cred crefyddol / athronyddol</p> <p>Aelodaeth o undeb llafur</p> <p>Cyfilyrau iechyd corfforol / iechyd meddwl</p> <p>Bywyd rhywiol</p> <p>Cyfeiriadedd rhywiol</p>	<p>Data biometrig e.e. DNA, olion bysedd</p>

Cofnodion troseddol a llys (gan gynnwys troseddau honedig)	
<p>Os oes categori arbennig o ddata personol yn cael ei brosesu, a yw'r gwaith casglu data yn orfodol (h.y. nid oes hawl gan y bobl y mae'r data'n ymwneud â nhw i ddewis peidio eu rhoi)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ydy - rhowch fanylion • Nac ydy 	
<p>A yw unrhyw un o'r bobl y bydd eu data yn cael eu prosesu yn perthyn i un o'r categorïau a ganlyn?</p> <p>Plant (dan 12 oed)</p> <p>Cleifion</p> <p>Ceiswyr lloches</p> <p>Gweithwyr Llywodraeth Cymru</p>	
<p>Rhowch awgrym o raddfa'r gwaith prosesu (e.e. Cymru gyfan; grŵp wedi'i dargedu)</p> <p>Manylion</p>	
Ar gyfer y data personol sy'n cael eu prosesu, nodwch	
Pwy yw'r rheolydd data?	Manylion:
Unrhyw brosesyddion data?	Manylion:
Sut bydd y data'n cael eu rhannu?	Manylion:
<p>Beth yw'r sail statudol ar gyfer prosesu'r data? Nodwch - nid yw'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) ynddo'i hun yn darparu sail gyfreithiol statudol i brosesu data personol.</p>	

<p>A yw'r gwasanaethau cyfreithiol wedi cadarnhau bod y sail a amlinellwyd uchod yn darparu'r porth statudol angenrheidiol ar gyfer prosesu (gan gynnwys unrhyw rannu arfaethedig)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ydy • Nac ydy
<p>A fydd y cynnig yn cynnwys prosesu data personol newydd neu sydd wedi newid yn sylweddol ynglŷn â phob unigolyn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bydd (rhowch fanylion) • Na fydd
<p>A fydd y data personol yn cael eu cydgrynhai, eu cysylltu neu eu paru â data o ffynonellau eraill?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bydd (rhowch fanylion) • Na fydd
<p>A fydd y data personol yn cael eu defnyddio i wneud penderfyniadau awtomatig?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bydd (rhowch fanylion) • Na fydd
<p>A fydd y data personol yn arwain at fonitro gwrthrychau'r data yn systematig?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bydd (rhowch fanylion) • Na fydd
<p>A yw'r cynnig yn cynnwys polisiau/arferion casglu, cadw neu rannu data newydd neu sydd wedi newid, at ddefnydd personol?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ydy (rhowch fanylion) • Nac ydy
<p>A oes gennych chi bolisi cadw clir a pha bethau ymarferol sydd wedi'u rhoi ar waith i sicrhau bod eich Polisi Cadw yn cael ei ddilyn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oes (rhowch fanylion) • Nac oes
<p>A fydd y cynnig yn cynnwys cyflwyno technoleg sy'n amharu ar breifatrwydd fel</p>

- Cardiau smart
- Tagiau Adnabod Amledd Radio
- Biometreg
- Gwylidwriaeth weledol (e.e. TCC)
- Delwedd ddigidol neu recordiad fideo
- Proffilio, cloddio data neu logio traffig electronig
- Technolegau lleoli (e.e. System Leoli Fyd-eang, system leoli ffôn symudol)
- Arall (rhowch fanylion)

A fydd y cynnig yn cynnwys prosesau rheoli neu ddilysu hunaniaeth newydd neu sydd wedi newid?

- Bydd (rhowch fanylion)
- Na fydd

A fydd y cynnig yn galluogi adnabod unigolion a oedd yn ddienw yn flaenorol?

- Bydd (rhowch fanylion)
- Na fydd

Anfonwch eich asesiad i'r Uned Hawl i Wybodaeth (YmholiadauDiogeluData@llyw.cymru) gan anfon copi at eich Perchennog Asedau Gwybodaeth.

I'w lenwi gan yr Uned Hawl i Wybodaeth

A oes angen Asesiad o'r Effaith ar Ddiogelu Data ar gyfer y cynnig hwn?

- Oes
- Nac oes

A oes cyngor wedi cael ei rhoi ynghylch cydymffurfio â'r GDPR?

- Nac oes
- Oes:
- A yw'r cynnig yn ei gwneud yn ofynnol i ddrafftio Hysbysiad Preifatrwydd? Ydy/Nac ydy

- A yw'r cynnig yn ei gwneud yn ofynnol i ymgynghori gyda Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth dan erthygl GDPR 36(4)? Ydy/Nac ydy
- A yw'r cynnig yn ei gwneud yn ofynnol i lunio contract rhwng Llywodraeth Cymru fel y rheolydd data a phrosesydd trydydd parti? Ydy/Nac ydy
- A yw'r cynnig yn ei gwneud yn ofynnol i ddrafftio cytundeb rhannu data? Ydy/Nac ydy

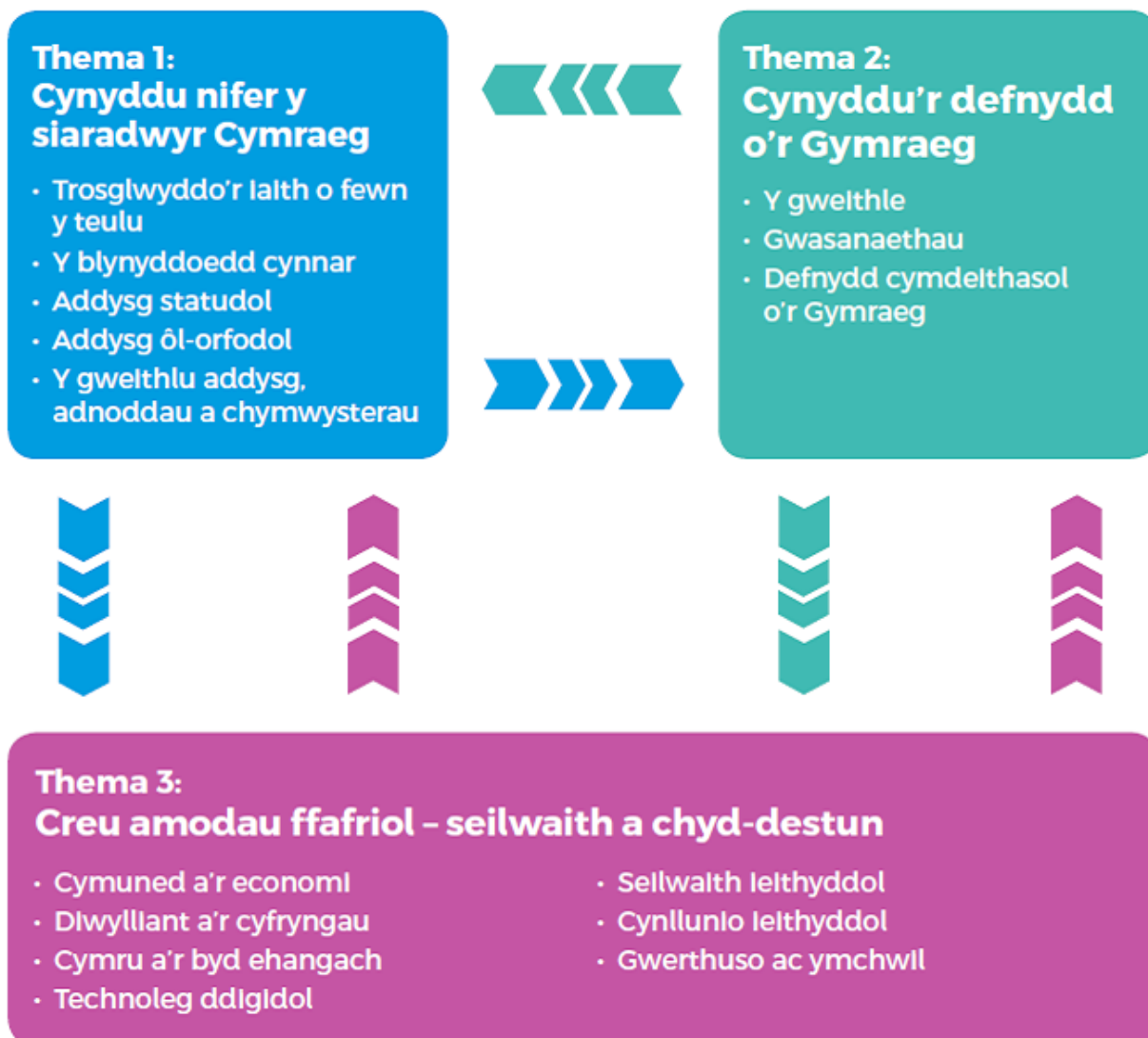
E. ASESAD O'R EFFAITH AR Y GYMRAEG

Cymraeg 2050 yw ein strategaeth genedlaethol ar gyfer cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn 2050.

Mae Llywodraeth Cymru yn llwyr ymroddedig i'r strategaeth newydd, gyda tharged o filiwn o siaradwyr wedi'i gynnwys yn ei Rhaglen Lywodraethu *Symud Cymru Ymlaen* ac yn *Ffyniant i Bawb: y strategaeth genedlaethol*. Mae iaith Gymraeg ffyniannus hefyd yn cael ei chynnwys fel un o'r 7 nod llesiant yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae gennym hefyd rwymedigaeth strategol i ystyried effaith lawn ein gwaith ar y Gymraeg. Mae hyn yn golygu y dylai unrhyw bolisi gan Lywodraeth Cymru ystyried sut y mae ein polisiau yn effeithio ar yr iaith a'r rheini sy'n ei siarad.

Mae tair thema i *Cymraeg 2050*:

Mae'r penawdau o dan bob thema yn amlinellu'r gwahanol fathau o weithgareddau a allai effeithio ar yr iaith.

Yn gyffredinol, os yw'n bosibl y gallai eich polisi gael effaith ar bobl, bydd yn cael rhyw fath o effaith ar siaradwyr Cymraeg ac ar y Gymraeg.

1. Cyfeirnod yr Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg (a gwblhawyd gan Dîm Safonau'r Gymraeg, e-bost: Safonau.Standards@llyw.cymru):

2. A yw'r cynnig yn cysylltu'n glir â strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gymraeg – *Cymraeg 2050, Miliwn o Siaradwyr* a'r Rhaglen Waith gysylltiedig ar gyfer 2017-2021?
3. Disgrifiwch ac eglurwch effaith y cynnig ar y Gymraeg, ac eglurwch sut y byddwch yn mynd i'r afael â'r effeithiau hyn er mwyn gwella canlyniadau ar gyfer y Gymraeg. Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar siaradwyr Cymraeg o bob oed (effeithiau cadarnhaol a/neu andwyol)? Dylech nodi eich ymateb i'r canlynol wrth ateb y cwestiwn hwn, yn ogystal â chynnwys unrhyw wybodaeth berthnasol arall:
- ◆ Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar gynaliadwyedd cymunedau Cymraeg³ (effeithiau cadarnhaol a/neu andwyol)?
 - ◆ Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar addysg Gymraeg a dysgwyr Cymraeg o bob oed, gan gynnwys oedolion (effeithiau cadarnhaol a/neu andwyol)?
 - ◆ Sut y bydd y cynnig yn effeithio ar y gwasanaethau⁴ sydd ar gael yn Gymraeg (effeithiau cadarnhaol a/neu andwyol)? (ee iechyd a gwasanaethau cymdeithasol, trafndiaeth, tai, digidol, ieuencid, seilwaith, amgylchedd, llywodraeth leol ac ati.)
 - ◆ Sut y byddwch yn sicrhau bod pobl yn ymwybodol o'r gwasanaethau sydd ar gael yn Gymraeg a'u bod yn gallu cael mynediad atynt a'u defnyddio mor rhwydd â gwasanaethau Saesneg? Pa dystiolaeth / data y gwnaethoch eu defnyddio i lywio eich asesiad, gan gynnwys tystiolaeth gan siaradwyr Cymraeg neu grwpiau â diddordeb yn y Gymraeg?
 - ◆ Pa dystiolaeth arall fyddai'n eich helpu i gynnal asesiad gwell?
 - ◆ Sut y byddwch yn gwybod a yw eich polisi yn llwyddiant?

³ Gall y rhain fod yn gymunedau clos yng nghefn gwlad, mewn rhwydweithiau cymdeithasol gwasgaredig mewn trefi ac mewn rhith-gymunedau nad ydynt yn cael eu cyfyngu gan ddaearyddiaeth.

⁴ Nod Strategaeth y Gymraeg yw cynyddu'r ystod o wasanaethau a gynigir i siaradwyr Cymraeg, ac i gynyddu'r defnydd o wasanaethau Cymraeg.

F. ASESIAD O'R EFFAITH AR FIOAMRYWIAETH

Mae Cynllun Adfer Natur Cymru yn cynnwys chwe amcan i wrthdroi dirywiad bioamrywiaeth, y dylid eu defnyddio i asesu'r effeithiau ar fioamrywiaeth. Gallant hefyd helpu i ddatblygu a llywio camau gweithredu i gydymffurfio â dyletswydd A6. Maent wedi'u symleiddio i fod yn set o gwestiynau i'ch arwain drwy'r asesiad effaith.

Dylid ystyried y cwestiynau hyn boed eich cynnig yn cynnwys elfen rheoli tir ai peidio, er y bydd rhai yn berthnasol iawn os yw eich maes polisi yn ymwneud â rheoli tir mewn unrhyw ffordd.

Dylech fynd ati'n rhagweithiol i ystyried yr effeithiau posibl ar fioamrywiaeth – dyma un maes lle caiff canlyniadau anfwriadol yn aml eu hesgeuluso, un ai drwy ddiffyg ymwybyddiaeth, neu gan ei bod yn anodd rhoi gwerth ariannol ar fioamrywiaeth.

Ar ben hynny, mae'r ddyletswydd yn ei gwneud yn ofynnol inni fynd ati'n gadarnhaol i geisio cyfleoedd i gynnal a gwella bioamrywiaeth, yn uniongyrchol (lle bo'r ymyrraeth yn cynnwys rheoli tir neu waith adeiladu) ac yn anuniongyrchol (er enghraifft, lle gallai fod cyfle i godi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd bioamrywiaeth). Wrth gwblhau'r asesiad hwn, ystyriwch sut y gallai gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau gyfrannu at nodau eich polisi neu brosiect.

Bydd angen i chi gofnodi'r penderfyniadau a'r effeithiau sy'n codi o'r asesiad hwn. Nodwch sut rydych wedi ateb pob cwestiwn, neu gallwch ddefnyddio'r templed ar ddiwedd yr asesiad. Mae canllawiau pellach ar gael ar y fewnwyd.

Ystyriwch Gwestiynau 1 – 9 ar gyfer POB polisi:

Ymwreiddio bioamrywiaeth

1. Sut y bydd eich cynnig yn integreiddio bioamrywiaeth i'r broses o wneud penderfyniadau?

- ◆ A ydych chi wedi ystyried yr effeithiau a'r cyfleoedd cadarnhaol i weithredu dros fioamrywiaeth yn ystod y camau cychwynnol o ystyried neu gynllunio prosiect?
 - Beth fydd effaith caffael ar fioamrywiaeth, gan gynnwys bioamrywiaeth fyd-eang?

- A yw'r cynhyrchion yn dod o ffynonellau cynaliadwy?
- A yw eich prosiect yn cynnwys defnyddio deunyddiau neu arferion sy'n niweidio'r fioamrywiaeth?
- ◆ A oes angen i bartneriaid a buddiolwyr ystyried yr effeithiau a'r cyfleoedd i weithredu'n gadarnhaol dros fioamrywiaeth yn ystod y camau cychwynnol o ystyried neu gynllunio prosiect?
 - A yw ystyried bioamrywiaeth yn un o ofynion ceisiadau cyllid a manylebau prosiect?
 - A yw eich gwerthusiad o'r rhain yn ceisio sicrhau bod bioamrywiaeth yn cael ei chynnal a'i gwella?

2. A yw eich cynnig wedi sicrhau bod bioamrywiaeth yn cael ei hystyried fel rhan o benderfyniadau busnes?

- ◆ A yw wedi ystyried costau gydol oes sy'n cynnwys gwerth bioamrywiaeth ac adnoddau naturiol yn y dadansoddiad cost a budd, hyd yn oed os yw'n broses anffurfiol?
 - A ydych wedi ystyried sut y gall gwella bioamrywiaeth helpu i gyflawni ar draws gweithgarwch Llywodraeth Cymru, er enghraifft i gefnogi gweithgareddau hamdden egniol, addysg, atal llifogydd a thyfu bwyd yn lleol. (Er enghraifft, mae toeau gwyrdd yn helpu i ddarparu cynefinoedd bywyd gwyllt, yn lleihau'r defnydd o ynni ac yn gwella systemau draenio.)
- ◆ A yw wedi ystyried costau hirdymor dirywiad bioamrywiaeth ac adnoddau naturiol, a'r posibilrwydd o arbed ar gyfer iechyd a llesiant, perygl llifogydd ac ati?
- ◆ A yw'n gallu annog partneriaid a buddiolwyr i ystyried y costau a'r arbedion hyn?

3. Sut y mae eich cynnig yn gwella'r ddealltwriaeth ac yn codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd bioamrywiaeth gan annog eraill i weithredu?

- ◆ Allwch chi weithio gyda phartneriaid a buddiolwyr i hyrwyddo dealltwriaeth o fioamrywiaeth?
- ◆ Allwch chi hyrwyddo'r manteision o sicrhau mynediad at fioamrywiaeth drwy ddarparu nwyddau a gwasanaethau cyhoeddus megis gofal cymdeithasol, datblygu cymunedol, iechyd a hamdden?
- ◆ Allwch chi ddarparu neu drefnu hyfforddiant arbenigol lle bo angen?
- ◆ Allwch chi gysylltu â strategaethau cyfathrebu a mentrau bioamrywiaeth eraill, er enghraifft cynlluniau gwobrwyo a digwyddiadau lleol?

Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n camau monitro

4. A ydych chi wedi defnyddio'r dystiolaeth orau sydd ar gael o fioamrywiaeth i lywio eich cynnig a'r asesiad hwn?

- ◆ **Rhaid** i chi ystyried
 - y rhestrau o rywogaethau a chynefinoedd pwysig iawn a gyhoeddwyd o dan Adran 7 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru)
 - yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol
 - unrhyw ddatganiad perthnasol a gyhoeddwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru.

- ◆ Os yw eich cynnig yn ymwneud ag adeiladu neu reoli tir yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, dylai gyfeirio at y cofnodion bioamrywiaeth sydd ar gael drwy
 - Ganolfannau Cofnodion Amgylcheddol Lleol
 - Atlas Cymru Fyw
 - Lle

5. A ydych chi wedi defnyddio'r wybodaeth ddiweddaraf am yr effeithiau allweddol ar fioamrywiaeth i wneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth?

- ◆ A ydych chi'n gwybod beth sy'n sbarduno newid a beth yw'r ffactorau negyddol allweddol a allai godi o'ch cynnig?
- ◆ A ydych chi'n fodlon nad yw'r rhain yn gymwys neu eu bod wedi'u hosgoi?

6. A all eich cynnig gyfrannu at ein corff o wybodaeth am fioamrywiaeth?

- ◆ A yw'n gallu cefnogi mentrau gwyddoniaeth i ddinasyddion a chynlluniau monitro?
- ◆ A ydych chi wedi sicrhau bod unrhyw ddata am fioamrywiaeth a gesglir ar gael i'r cyhoedd?

Llywodraethiant a chymorth i weithredu ar fioamrywiaeth

7. A all eich cynnig gefnogi gweithredu ar fioamrywiaeth mewn unrhyw ffordd?

- ◆ A all staff fod yn rhan o weithredu ymarferol?
- ◆ A allwch chi ariannu unrhyw weithredu yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol?
- ◆ A allwch chi gefnogi partneriaethau a/neu gydweithio er mwyn mynd ati i weithredu ar bioamrywiaeth yn lleol ac yn gymunedol?

8. A all eich cynnig helpu i ddatblygu capasiti ar gyfer gweithredu ar fioamrywiaeth?

- ◆ A allwch chi gefnogi camau i gaffael sgiliau a hyfforddiant?
- ◆ A yw eich cynnig yn sicrhau bod gan y rheini sy'n rhan o broses o wneud penderfyniadau ynghylch bioamrywiaeth y cymwysterau priodol?
- ◆ A all eich cynnig ariannu'r gwaith o feithrin gallu er mwyn gweithredu ar fioamrywiaeth?

9. A ydych chi wedi cofnodi penderfyniadau a chymau gweithredu i'w cymryd i gynnal a gwella bioamrywiaeth?

- ◆ Rhaid cyhoeddi adroddiad ar yr hyn y mae'r awdurdod cyhoeddus wedi'i wneud i gydymffurfio â'r ddyletswydd erbyn diwedd 2019 ac yna bob tair blynedd wedi hyn.

Os yw eich cais yn ymwneud ag adeiladu neu reoli tir a/neu'r môr, dylech hefyd ystyried Cwestiynau 10 – 16:

Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd pwysig iawn**10. A gydymffurfiwyd â'r holl ddeddfwriaeth i sicrhau bod rhywogaethau a chynefinoedd morol a daearol yn cael eu diogelu?**

- ◆ A ystyriwyd unrhyw ofyniad am drwyddedau, monitro a/neu gamau gorfodi ac a weithredwyd arnynt?
- ◆ A nodwyd unrhyw ofyniad i gynnal Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol/Asesiad Amgylcheddol Strategol/Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd ac a weithredwyd ar hynny?
- ◆ A nodwyd unrhyw effeithiau neu gyfleoedd i gymryd camau cadarnhaol ar gyfer rhywogaethau a chynefinoedd yn Adran 7, ac a weithredwyd ar hynny?

11. A yw'r cynnig yn ceisio cynnal a gwella bioamrywiaeth yn y lle cyntaf?

- ◆ A ydych chi wedi dewis yr opsiwn sy'n osgoi colled a/neu ddifrod i fioamrywiaeth, ac sy'n hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau?
- ◆ Mewn achosion lle bo cydbwysedd y manteision amgylcheddol, economaidd, cymdeithasol a diwylliannol⁵ sy'n cael ei ddarparu gan eich cynnig i'r graddau y gellid colli rhywfaint o gynefinoedd neu rywogaethau yn unig, a ydych chi wedi ceisio gwella bioamrywiaeth mewn mannau eraill ar y safle, neu os nad oes opsiwn i wneud hynny, yn rhywle oddi ar y safle?
- ◆ A yw eich cynnig yn cyfrannu at y gwaith o gynnal a gwella bioamrywiaeth ledled Cymru?

Gwella cydnerthedd ein hamgylchedd naturiol**12. A yw eich cynnig yn cyfrannu at ddatblygu cydnerthedd ein hecosystemau?**

- ◆ A yw'n gweithio gyda natur, ac yn ystyried y defnydd o atebion seiliedig ar natur yn bennaf?

⁵ Gan ystyried buddion a gwerth cynhenid adnoddau naturiol, gan gynnwys bioamrywiaeth, ac ecosystemau.

- ◆ A oes unrhyw atebion seiliedig ar natur yn gynhenid ac yn fioamrywiol?
- ◆ A yw'n gallu adfer neu gyfrannu at y gwaith o adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio?
- ◆ A yw'n gallu cyfrannu at ddatblygu rhwydweithiau o gynefinoedd ecolegol cadarn?
- ◆ A yw'r cynnig yn gwella rheolaeth y safle i wella cyflwr y cynefin neu'r rhywogaethau ar **unrhyw** raddfa? ee plannu rhywogaethau cynhenid, darparu mannau o flodau gwyllt ar gyfer peillwyr, gadael rhannau o'r glaswellt heb ei dorri a gwella'r cysylltedd rhwng cynefinoedd gwerthfawr?

13. A yw eich cynnig yn cyfrannu at greu cynefin newydd?

- ◆ A yw eich cynnig yn cefnogi'r gwaith o greu cynefinoedd newydd, megis perllannau lleol, perthi cynhenid, dolydd o flodau gwyllt neu fannau gwyrdd eraill sy'n gynhenid ac yn fioamrywiol?
- ◆ A all greu cynefin gyfrannu at ddatblygu rhwydweithiau ecolegol cadarn?

Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd

14. A fydd y cynnig yn achosi unrhyw effeithiau negyddol i gynefinoedd neu rywogaethau drwy

- ◆ newid defnydd y tir?
- ◆ achosi llygredd aer, dŵr, golau, sŵn neu ddirgryndod?

15. A gydymffurfiwyd â'r holl ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â'r pwysau ar rywogaethau a chynefinoedd? Byddai hyn yn cynnwys:

- ◆ Rheoli llygredd
- ◆ Rhywogaethau estron goresgynnol
- ◆ Systemau Draenio Trefol Cynaliadwy
- ◆ Newid yn yr Hinsawdd ac ati.

16. Sut y bydd unrhyw effeithiau negyddol yn cael eu lliniaru?

- ◆ A ddefnyddiwyd dulliau system gyfan a datrysiadau cynhenid a bioamrywiol seiliedig ar natur i leihau llygredd a lliniaru'r newid yn yr hinsawdd?
- ◆ A yw eich cynnig yn defnyddio'r arferion gorau ar gyfer rheoli'r meysydd amaethyddiaeth, pysgodfeydd, coedwigaeth ac adeiladu yn gynaliadwy?
- ◆ A yw eich cynnig yn cynnwys camau i gefnogi peillwyr?

Rhif y cwestiwn	Cyfleoedd i gymryd camau cadarnhaol	Effeithiau negyddol y cynnig	Y camau sydd eu hangen i greu cymaint o gyfleoedd cadarnhaol â phosibl a rhwystro effeithiau negyddol